

Ягельська К.Ю.

кандидат економічних наук

Донецький національний технічний університет

УПРАВЛІННЯ ЧИННИКАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Забезпечення економічної безпеки залишається однією з найсуттєвіших проблем України, хоча її проблематиці присвячено немало наукових праць, серед яких особливу увагу слід приділити роботам таких вчених, як В. Геєць, З. Варналій, В. Симоненко, І. Бінько, Д. Буркальцева, В. Кабанов, В. Шлемко, В. Похилюк, В. Третяк, О. Наєнко, В. Паламарчук, В. Чужиков. Частково це пояснюється прагненням охопити базові засади покращення стану економічної безпеки, визначити загальні економічні інтереси країни.

Більшість науковців, які досліджували питання, пов'язані з економічною безпекою держави, дійшли висновку, що її основними структурними елементами є сировинно-ресурсна безпека, енергетична безпека, фінансова безпека, соціальна безпека, інноваційно-технологічна безпека, продовольча безпека, зовнішньоекономічна безпека, інформаційна безпека. Сама економічна безпека розуміється вченими як стан забезпеченості необхідними ресурсами на рівні, який дозволяє гарантувати розвиток і зростання економіки та соціальної сфери при достатньому захисті економічних інтересів від системи загроз зовнішнього і внутрішнього походження [1, с. 302-303]. Ключовим положенням тут виступає гарантований розвиток, фактично – спроможність забезпечувати довгострокове благополуччя, проте зменшенню передумов розвитку, як основній загрозі національній безпеці, не приділяється належної уваги. Достатньо проглянути методику розрахунку рівня економічної безпеки України [2], щоб з'ясувати обмеженість та короткостроковість підходу до визначення її стану, що призводить до низької ефективності управління чинниками

економічної безпеки. Так, згідно із [2], основними індикаторами та пороговими значеннями індикаторів стану макроекономічної безпеки України є:

- рівень «тінізації» економіки - не більше 30% до ВВП;
- відношення обсягу ВВП до середнього значення у країнах ЄС - не менше 75%;
- відношення обсягу ВВП на одну особу до середнього значення у країнах ЄС - не менше 50%;
- відношення обсягу ВВП на одну особу до середньосвітового значення - не менше 100% ;
- зміна запасів матеріальних оборотних коштів має перебувати у діапазоні від $-1,5$ до $+1,5\%$ до ВВП;
- відношення сальдо платіжного балансу України до ВВП має перебувати у діапазоні від -1 до $+1\%$;
- частка наявних доходів нефінансових корпорацій у валових наявних доходах - не менше 14-15%;
- частка сектору загальнодержавного управління в наявних доходах - не більше 20%.

Безумовно, названі індикатори відображають рівень економічної безпеки, проте далеко не в повній мірі, адже не враховують оцінки самого розвитку, що лежить в основі економічної безпеки. Проблема оцінки економічного розвитку досліджувалась нами у [3], і хоча ВВП є основним показником, що використовується в більшості загальноприйнятих методик, він не може свідчити про розвиток, бо є короткостроковим і не відбиває в повній мірі процесу розвитку, оскільки може зростати, наприклад, за рахунок тимчасового збільшення експорту невідновлюваних ресурсів, що не тільки не говорить про розвиток, а навпаки, ставить під загрозу добробут та високий рівень життя майбутніх поколінь. Перегляд структури економічної безпеки та її оцінювання може змінити державні підходи до управління національною безпекою країни.

Серед чинників, що є потенційною загрозою економічній безпеці, виділяють: зменшення ВВП, зниження інвестиційної та інноваційної активності

й науково-технічного та технологічного потенціалу, зменшення обсягу досліджень за стратегічно важливими напрямками інноваційного розвитку, послаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці; критичну залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нераціональну структуру експорту з переважно сировинним характером та малою питомою вагою продукції з великою часткою доданої вартості; велику боргову залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; небезпечне для економічної незалежності зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження; прогалини в законодавстві, пов'язані з розв'язанням проблем забезпечення ефективного контролю з боку держави за вивезенням за кордон товарів (насамперед, сировини природного походження), а також використанням протиправних і напівлегальних схем виведення валюти [4]. Дослідження комплексу названих чинників з метою мінімізації їх впливу на економічну безпеку та врахування вимог до організації господарської діяльності з метою досягнення національною економічною системою стану розвитку може бути здійснено за допомогою комплексного підходу, який охопить основні концептуальні положення актуальних у даному дослідженні підходів та врахує взаємозв'язок і взаємозумовленість економічних, політичних, соціальних, правових та інших складових трансформації економічної системи. На окрему увагу в такому підході, на наш погляд, заслуговує економічна енергія, досліджена у [5-6]. Розуміння економічного розвитку в синергетичній економіці схоже з розумінням ходу розвитку Й. Шумпетером. Інноваційні поштовхи (шоки) Й. Шумпетера можна розглядати як «подачу енергії», що приводить до якісних змін системи [7, с.299]. З позицій

Р. Цвильова, структуроутворюючими елементами будь-якої економічної системи є в кінцевому випадку речовина, енергія та інформація. На думку вченого, економічний прогрес завжди визначається взаємодією цих елементів, оскільки в основі господарських процесів лежить процес перетворення речовини, яку економічна інформація пов'язує з простором, а енергія – з часом [8, с.54].

Отже, енергетичний підхід засновано на частковому поєднанні основних новаторських принципів синергетичного, еволюційного підходів та інституціоналізму, що дозволяють нетрадиційно розглядати економічні трансформації. Другим компонентом підходу є системність, що дозволяє переосмислити та зважено підійти до аналітико-синтетичних концепцій класичної науки. Ключовим нетрадиційним напрямом в даному підході є економічна енергетика, в дослідженні якої вбачається вагомий теоретико-методологічний потенціал. Сама економічна енергія – це масив елементів, що детермінують якісно-кількісний стан економічної системи і обумовлюють трансформацію її структури шляхом зміни просторово-часового розташування елементів системи. Економічній енергії притаманні відсутність конкретної матеріальної форми, поліструктурність й багатofакторність, опосередкованість дії та переміщення в просторі (за допомогою певних об'єктів), необхідність наявності та корисного витрачання задля досягнення бажаного результату, кінцеве глобальне значення ресурсу.

Дослідження в галузі синергетики довели, що структури виникають і розвиваються на основі засвоєння енергії з зовнішніх джерел для забезпечення життєдіяльності системи. Згідно з названим підходом, економічний розвиток та, відповідно, економічна безпека залежать від економічної енергії країни, що складається з масиву субенергій, та економічної сили – здатності притягувати ресурси. Управління економічною енергією через її носії забезпечує якісний рівень формування нової системи і підтримує існуючу економічну систему в динамічній рівновазі. Носіями економічної енергії країни можуть виступати всі елементи, які беруть участь у формуванні її структури: грошова маса, науково-

технологічний заділ, досвід, інтелектуальний капітал, ресурсний капітал, духовно-культурна компонента, політична стабільність та ін.

Почнемо з першого. Протягом останніх століть гроші виступили елементом рушійної сили економічного розвитку: вони дозволили суспільству скоротити кількість часу та витрати на вибір асортименту, збільшили кількість запропонованих благ, полегшили організаційні процеси в соціально-економічних відносинах. Грошові потоки опосередковують рух потоків товарних мас, виступаючи проявом потоків економічного часу і механізмом регулювання потоків господарської енергії [9, с.114-115]. Гроші не нейтральні до процесів у реальному секторі, а виступають їх прискорювачем, але це відбувається лише за певних об'єктивних умов, в тому числі при наявності інновацій [10, с. 135].

На жаль, Україна намагається прискорити одержання економічної енергії, орієнтуючись на «короткі» гроші: замість розвитку підприємств засоби вкладаються в спортивні розважальні заходи, телевізійні шоу тощо. Інтелектуальному капіталу як важливому ресурсу економіки практично не приділяється уваги, тому що він потребує часу. Короткострокова економічна енергія приваблива для тактичних економічних результатів, але значно піддається впливу різних видів ризиків та привносить недостатню і варіативну частку економічної енергії для ефективного стратегічного розвитку країни.

Усі економічні процеси в ринковій економіці набувають вартісного виміру та підпорядковуються матеріальному збагаченню, що свідчить про оновлення функцій грошей: дедалі більше вони перетворюються на першорядний контрольний механізм усього економічного процесу [11, с. 93].

З цього витікає необхідність своєчасного та якісного управління грошима, енергія яких виступає одним з основних елементів економічної енергії країни.

Оскільки грошові потоки забезпечують безперервний розвиток економічної системи, доцільно розглянути показник грошової маси, склад та структуру якого характеризують грошові агрегати. Чим нижче частка M0 у загальній грошовій масі, тим більш ефективною і розвиненою вважається

грошова система країни. У розвинених країнах частка готівки у структурі грошової маси не перевищує 5-7%, в Україні майже третина грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою [12, с. 83-84]. Рівень монетаризації вітчизняної економіки значно нижче нормативного (70-80%), що свідчить про недостатню забезпеченість економіки грошовою масою. Водночас, показник швидкості обігу грошової маси України знаходиться в межах норми [12, с. 85]. Це може свідчити про нерівномірність розподілу грошової енергії, що відбивається на всіх економічних процесах. Ефективно розподілена енергія між грошовими агрегатами відповідатиме не лише за оптимальність структури грошової маси, але й полегшить контроль за монетарними агрегатами.

Методи управління грошовою масою мають різнитися в залежності від ролі грошової емісії в досягненні економічної рівноваги. З одного боку, успішний розвиток національної економіки, наприклад, збільшення національного продукту, обумовлює необхідність нової емісії для збільшення обсягів виробництва, відповідно, закупівель, обсягів угод, рівня заробітної плати. З іншого боку, схильність суспільства до накопичення затримує економічну енергію грошей у формі потенційної.

Великий вплив на грошову масу здійснює цінова політика, оскільки рівень цін пов'язаний зі швидкістю обігу та обсягом грошової маси. Цінова політика узгоджується з політикою доходів, податковою, кредитно-грошовою й іншими ланками економічної політики та здійснюється у формах обмеження рівня ціни, введення податкових платежів і державної підтримки цін через дотації.

Отже, в основі управління грошима як носієм економічної енергії має бути покладений принцип динамізму, перетворення потенційної енергії грошей на кінетичну. В межах управління на державному рівні, варто наголосити на необхідності врахування циклічності розвитку економіки, доцільності узгодження бюджетної та грошово-кредитної енергій, створенні сприятливих умов для руху економічної енергії грошей, регулюванні банківського сектора,

що забезпечує динамічність, мінімізації обсягів тіньової економіки як альтернативного напрямку руху енергії, що характеризується дисипативністю для національної економіки, мінімізації статусу національної валюти як аутсайдера.

До науково-технологічного заділу відносимо результати значущих для науково-технічного розвитку проектів, наявність сучасної наукової інфраструктури, дослідницького обладнання та методичних розробок, а також професійних науково-дослідницьких кадрів. Особлива необхідність у науково-технологічному заділі вбачається у стратегічних галузях країни, для чого необхідна розгорнута система підтримки та супроводження інноваційних проектів на всіх етапах. На думку Всеукраїнського союзу вчених економістів, стратегічним завданням України має стати забезпечення протягом 10-15 років радикальної перебудови вітчизняної економіки з індустріально-аграрної, імпортоорієнтованої, низькотехнологічної, низькорентабельної, наденергоємної з фізично і морально застарілим виробництвом на високотехнологічну, високорентабельну, експортоорієнтовану економіку постіндустріального типу. Для цього потрібно сформулювати умови для масового створення на території України відповідних нових виробництв. При цьому важливо визначити найбільш перспективні ніші на світовому ринку, які змогла б освоїти Україна. Тобто створення нової виробничої бази повинно спиратися не на «невидиму руку ринку», а на маркетингову стратегію країни, розраховану на 30-40 років [13], розробкою якої може займатися Департамент стратегічного планування розвитку економіки у складі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

В Російській Федерації уряд затвердив федеральну цільову програму «Дослідження і розробки за пріоритетними напрямками розвитку науково-технологічного комплексу Росії на 2014 - 2020 роки», замовником якої виступає Міністерство освіти та науки. Програма спрямована на створення науково-технічного заділу та орієнтована на всі пріоритетні галузі науки і техніки - науку про життя, індустрію наносистем, інформаційно-телекомунікаційні

системи, транспорт, раціональне природокористування, енергоефективність, енергозбереження та ядерну енергетику. Серед перспективних напрямів, які охоплюватиме проект, - вирішення значущих для країни проблем, наприклад, будівництво дослідного центру, розробка лікарських препаратів для боротьби із захворюваннями, що представляють загрозу для суспільства і т.п.

Подібний захід може стати визначальним в історії країни та послугувати потужним енергетичним поштовхом для її розвитку.

З науково-технологічним заділом нерозривно пов'язаний досвід та інтелектуальний капітал. Накопичені знання плюс «людський капітал», помножений на політичну волю реформованих інститутів влади – ось формула випереджального інноваційного розвитку України в XXI столітті. Стратегічно виграє той, хто знає, не як доганяти, а де випередити [14, с.19]. Україна має своєчасно та структурно скористатися зарубіжним досвідом при розробці національних стратегій. Однак наздогнати, а тим більше випередити країни-лідери шляхом копіювання їх практики неможливо, тому траєкторія і швидкість економічного розвитку мають закладатися у модель, яка б враховувала національні особливості країни, але на основі досвіду інших країн. Не мають оминути уваги економічні успіхи Китаю, Японії, Сінгапуру, Південної Кореї, Тайваню, Фінляндії і навіть Словаччини.

У країнах з низькими доходами приблизно одна третина випадків прискорення останнього часу відзначалася з орієнтацією на обробну промисловість (Бангладеш, Камбоджа) або без домінуючих секторів (Мозамбік, Танзанія). Інші дві третини представлені країнами, багатими природними ресурсами (Гана, Монголія), сільськогосподарськими країнами (Ефіопія) або з обома цими характеристиками (Лаоська НДР). Хоча багаті природними ресурсами динамічні країни з низькими доходами до теперішнього часу показували найвищі темпи зростання, немало країн, багатих природними ресурсами, не змогли досягти прискорення зростання. До 1990-х років періоди прискорення в багатих природними ресурсами країнах з низькими доходами в підсумку виявлялися слабкіше, ніж в інших, і серед країн з низькими доходами,

де такого прискорення не відбувалося, багаті природними ресурсами країни показували найнижчі темпи зростання. Отже, періоди прискорення підкреслюють ключову роль накопичення капіталу та інтеграції торгівлі в процесі розвитку. Прискорення супроводжувалося більш високими нормами інвестицій та заощаджень й більш значним зростанням експорту, ніж у країнах, де не було таких підйомів [15].

Для успішного розвитку інтелектуального потенціалу суспільства необхідним є застосування таких принципів розвитку, як свобода творчості, недоторканність інтелектуальної власності, відсутність протиставлення інтелектуалізації суспільства загальній логіці прогресивних змін, їх синхронізація і взаємодоповнення, взаємозв'язаність інтелектуалізації та інформатизації, наповнення структурних утворень суспільства новим змістом, активне включення в міжнародний поділ праці [16, с.18].

Політична стабільність в Україні значно залежить від забезпечення індивідуальних та колективних прав людини в умовах зміни повноважень правоохоронних органів. Велике значення має діяльність силових структур, таких як СБУ, МВС, Прокуратура України, судова система, що допомагають суспільству. В Україні негативне ставлення громадян до політичних структур обумовлене неспроможністю владних структур чітко сформулювати національні інтереси та пріоритети, невиразним є механізм реалізації цих інтересів, що веде до втрати ідеалів, моральних цінностей, дискредитації демократії і незалежності, що дуже негативно впливає на політичну стабільність у державі [17, с.121]. Вагомою причиною незадоволення мас є високий рівень корумпованості вищих ешелонів влади та широкомасштабне поширення її на різні поверхи бюрократичної системи [18, с. 95].

Передумовою існування політичної стабільності є високорозвинена моральна, правова, духовна культура. В Україні слідом за економічною та соціальною кризою розлам пройшов і через культуру, в результаті чого втрачено моральні та соціальні ідеали. Сутність проблеми полягає в практичній реалізації демократичних принципів управління державою. Одним із важливих

чинників ефективної діяльності владних органів є підвищення моральної і правової відповідальності їх керівників. У владних структурах повинні працювати тільки професіонали, які мають для цього відповідні знання і досвід. Ефективність діяльності владних органів залежить від публічності політики, насамперед при визначенні розвитку країни. Політична культура, як передумова політичної стабільності, повинна мати таку структуру, яка б враховувала політичні знання, політичну ідеологію і психологію, політичний досвід, традиції, норми, зразки і засоби політичної діяльності [17, с.121].

Безумовно, носії економічної енергії не вичерпано, проте вже розглянуті дають змогу уявити їхню роль в економічній безпеці країни та обсяг робіт, пов'язаних з їхнім управлінням.

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України» (№ 964 IV від 19 червня 2003 р.), «економічна безпека» входить до складу поняття «національна безпека України», яка здійснюється шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах [19]. Відповідно до постанови Верховної Ради України від 25 грудня 2012 року №11-VII, до предметів відання комітету з питань національної безпеки і оборони віднесені: національна безпека України; законодавче забезпечення діяльності органів служби безпеки, розвідки і контррозвідки, органів прикордонної служби, захист державної таємниці; правовий режим державного кордону, воєнного та надзвичайного стану; оборонно-промисловий комплекс, державна система страхового фонду документації, військове та військово-технічне співробітництво України з іншими державами, а також участь України в міжнародних миротворчих операціях; державна політика у сфері оборони; боротьба з тероризмом; здійснення цивільного, у тому числі парламентського, контролю над воєнною організацією держави; військова служба, Збройні Сили України та їх реформування; військові формування, утворені відповідно до законів України;

альтернативна (невійськова) служба; соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей; військова наука та освіта. Економічній безпеці, як напрямку національної безпеки, не приділено жодної уваги в даному комітеті. В той же час економіка оборони та безпеки, запобігання проявів корупції знаходяться у компетенції Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. В складі зазначеного Міністерства функціонує Департамент макроекономічного прогнозування, якому, в свою чергу, підпорядковано відділ економічної безпеки та детінізації економіки. Завданнями названого відділу є: участь у розробці механізму забезпечення економічної безпеки держави, детінізації економіки та відповідних заходів; здійснення оцінки рівня та тенденцій економічної безпеки; здійснення оцінки рівня тіньової економіки; аналіз тенденцій рівня конкурентоспроможності національної економіки за світовими рейтингами конкурентоспроможності; методологічне забезпечення та вдосконалення розрахунку рівня тіньової економіки та економічної безпеки. Відділ здійснює розрахунок рівня тіньової економіки України та підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів щодо рівня, тенденцій, основних причин існування тіньової економіки; розраховує рівень непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України і готує інформаційно-аналітичні матеріали щодо стану та тенденцій непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України; здійснює розрахунок рівня економічної безпеки і підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів щодо стану та тенденцій економічної безпеки; взаємодіє з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади з питань розроблення заходів щодо детінізації національної економіки України та зменшення непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України; бере участь у розробленні механізмів забезпечення економічної безпеки держави; готує для керівництва Мінекономрозвитку довідкові та аналітичні матеріали стосовно оцінки тенденцій рівня конкурентоспроможності національної економіки за світовими рейтингами конкурентоспроможності; розробляє та опрацьовує проекти нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції

відділу; надає методичну підтримку структурним підрозділам Мінекономрозвитку з питань, що належать до компетенції відділу. Крім того, деякі напрями економічно-господарської діяльності, близькі до національної безпеки, знаходяться у компетенції Міністерства оборони України. В складі Міністерства внутрішніх справ функціонує Департамент Державної служби боротьби з економічною злочинністю, в компетенції якого участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності, своєчасне припинення злочинів у сфері економіки та запобігання їм, аналіз, прогнозування криміногенних процесів у сфері економічної діяльності та своєчасне інформування про них керівництва МВС України та інших органів виконавчої влади, виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності, виявлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення. Національний антикорупційний комітет здійснює моніторинг та оцінку реалізації Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки.

На наш погляд, жодне з відомств, в першу чергу відділ економічної безпеки та детінізації економіки, не охоплює в повній мірі проблем забезпечення економічної безпеки. Один відділ в Департаменті Міністерства просто фізично не в змозі охопити всю проблематику такого глобального питання. Тому з метою організації ефективного управління чинниками економічної безпеки доречно було б реорганізувати наявний відділ до масштабів департаменту та виділити в його структурі відділи, за якими було б закріплено різні за сферами питання. В Російській Федерації аналогічне управління – Головне управління економічної безпеки і протидії корупції – функціонує як структурний підрозділ центрального апарату Міністерства внутрішніх справ.

Ідеальним, на нашу думку, було б створення власне Міністерства економічної безпеки, оскільки реорганізованому чи новостворюваному відомству доведеться тісно співпрацювати практично з усіма Міністерствами

країни, адже всі напрями, за якими створено національні Міністерства, частково входять до складу економічної безпеки, таким чином, відомства мають бути рівноправними та знаходитися на одному щаблі влади.

Задля поступовості в здійсненні такого важливого та складного кроку, можна спочатку створити Департамент економічної безпеки, а згодом, за необхідності, розширити його до Міністерства.

Отже, в складі запропонованого Департаменту пропонуємо виділити вісім відділів згідно із структурними складовими економічної безпеки та дев'ятий, на який може бути покладено загальні питання економічної безпеки. До основних загальних функцій відділів можна віднести наступні:

1) *Відділ інноваційно-технологічної безпеки:*

- розробка Концепції інноваційно-технологічної безпеки;
- розробка та упровадження сучасних методів управління інноваційною діяльністю;
- розробка політики модернізації й зміцнення виробничої й науково-технічної бази економіки;
- питання державного фінансування вибраних пріоритетних напрямів розвитку техніки, базових технологій і наукомістких проєктів;
- кураторство стратегічних державних цільових програм та подальшої їх реалізації;
- організація і контроль підтримки програм і проєктів, здійснюваних бізнесом, надання податкових і митних пільг та податкових кредитів при освоєнні принципово нової техніки і технології;
- удосконалення інноваційної та інформаційної інфраструктури;
- постійний розгляд результатів наукових досліджень і пропозицій в результаті централізованої передачі всіх фахових видань до відділу, а також вивчення зарубіжного досвіду;
- оцінка рівня інноваційно-технологічного розвитку регіонів;
- розробка заходів щодо забезпечення інноваційно-технологічної безпеки;

- оцінка стану та тенденцій інноваційно-технологічної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня інноваційно-технологічної безпеки.

2) Відділ фінансової безпеки:

- розробка Концепції фінансової безпеки;
- питання внутрішнього урегулювання фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної і податкової систем;
- узгодження у бюджетному процесі річних і стратегічних завдань державної політики економічного розвитку;
- забезпечення суверенітету держави у здійсненні національної бюджетної політики;
- контроль за цільовим використанням коштів бюджету, зміною цін та курсу національної валюти;
- контроль за обсягом державного та гарантованого державою боргу;
- здійснення оцінки рівня тіньової економіки;
- розробка заходів щодо детенізації економіки;
- забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та банківської системи;
- розробка заходів щодо забезпечення фінансової безпеки;
- оцінка стану та тенденцій фінансової безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня фінансової безпеки.

3) Відділ зовнішньоекономічної безпеки:

- розробка Концепції зовнішньоекономічної безпеки;
- стимулювання експорту високотехнологічної продукції;
- участь у формуванні законодавчої бази з регулювання зовнішньоекономічних операцій та участі зарубіжного капіталу в економіці країни;
- удосконалення системи імпортно-експортного контролю;
- підтримка національних підприємств, конкурентоспроможних на світовому ринку;

- розширення доступу вітчизняних товарів і послуг на зарубіжні ринки;
- контроль за рівноправністю та взаємовигідністю відносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- захист національних економічних інтересів;
- боротьба з економічним шпигунством;
- контроль за дотриманням загальновизнаних норм і принципів міжнародного права у зовнішньоекономічній діяльності;
- розробка заходів щодо забезпечення зовнішньоекономічної безпеки;
- оцінка стану та тенденцій зовнішньоекономічної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки.

4) *Відділ сировинно-ресурсної та екологічної безпеки:*

- розробка Концепції сировинно-ресурсної та екологічної безпеки;
- політика забезпечення ефективного використання власної сировинно-ресурсної бази, здійснення оптимальної диверсифікації джерел постачання ресурсів для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки у режимі звичайного, надзвичайного та воєнного стану;
- політика використання природно-ресурсного потенціалу України у геополітичних цілях;
- виважена політика експорту-імпорту стратегічних ресурсів;
- посилення міжурядових координацій для забезпечення безпечного доступу до стратегічних ресурсів;
- розробка внутрішньої політики природокористування;
- прогноз сценаріїв майбутніх конфліктів через ресурсні питання;
- контроль викликів та загроз, пов'язаних з нестачею ресурсів;
- контроль за станом екологічних умов для життєдіяльності населення;
- розробка заходів щодо забезпечення сировинно-ресурсної безпеки;
- оцінка стану та тенденцій сировинно-ресурсної та екологічної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня сировинно-ресурсної та екологічної безпеки.

5) *Відділ енергетичної безпеки:*

- розробка Концепції енергетичної безпеки;
- виважена політика експорту-імпорту енергетичних ресурсів;
- питання постачання та транзиту енергоресурсів;
- прогноз сценаріїв майбутніх конфліктів через енергоресурси;
- контроль викликів та загроз, пов'язаних з нестачею енергоресурсів;
- співробітництво з відділом інноваційно-технологічної безпеки щодо стимулювання винайдення альтернативних джерел енергії;
- розробка заходів щодо забезпечення енергетичної безпеки;
- оцінка стану та тенденцій енергетичної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня енергетичної безпеки.

6) *Відділ продовольчої безпеки:*

- розробка Концепції продовольчої безпеки;
- контроль за рівнем продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, стійкий економічний розвиток;
- участь у створенні законодавчих актів щодо користування земельними та водними ресурсами;
- участь законодавчій діяльності та контроль за її виконанням щодо якості та безпеки харчових продуктів;
- розробка національних програм розвитку агропромислового комплексу;
- питання державної підтримки вітчизняного агропромислового виробництва;
- створення механізму продовольчого забезпечення найбільш вразливих верств населення;
- передбачення механізму продовольчого забезпечення населення в разі виникнення ситуації заборгованості по заробітній платні та інших соціальних виплатах;
- розробка заходів щодо забезпечення продовольчої безпеки;

- оцінка стану та тенденцій продовольчої безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня продовольчої безпеки.

7) *Відділ соціальної безпеки:*

- розробка Концепції соціальної безпеки;
- виявлення та розробка заходів щодо усунення причин, які призводять до різкого розшарування суспільства;
- розробка заходів щодо протидії кризовим демографічним процесам;
- створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я;
- стимулювання розвитку та забезпечення всебічного захисту освітнього та культурного потенціалу країни;
- контроль за міграційними процесами в Україні;
- розробка національних програм щодо зменшення моральної та духовної деградації в суспільстві;
- розробка заходів щодо забезпечення соціальної безпеки;
- оцінка стану та тенденцій соціальної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня соціальної безпеки.

8) *Відділ інформаційної безпеки:*

- розробка Концепції інформаційної безпеки;
- захист конфіденційної інформації та державних таємниць;
- контроль інформаційного простору країни;
- політика позитивного інформаційного впливу на суспільство;
- контроль за захистом національних інформаційних ресурсів;
- оцінка реальних та потенційних загроз інформаційному простору України;
- формування інформаційної інфраструктури, створення інформаційного комфорту для особистості, держави, організації і нації;
- розробка спеціальних інформаційних операцій (спрямованих на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію);

- підготовка до актів зовнішньої інформаційної агресії;
- протистояння інформаційному тероризму та комп'ютерним злочинам;
- оцінка стану та тенденцій інформаційної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня інформаційної безпеки.

9) *Аналітичний відділ:*

- розробка Концепції економічної безпеки;
- управління розробкою механізму забезпечення економічної безпеки держави;
- урегулювання інтересів та взаємодія між відділами, представництво в інших департаментах;
- контроль за ключовими галузями економіки;
- аналіз тенденцій рівня конкурентоспроможності національної економіки за світовими рейтингами конкурентоспроможності;
- здійснення оцінки рівня та тенденцій економічної безпеки, розробка та удосконалення методологічного забезпечення оцінки рівня економічної безпеки.

Крім того, у нагоді став би і комітет з питань економічної безпеки в складі Верховної Ради України. Адже у 2012 році в складі Верховної Ради України було створено 30 комітетів, що виконують законопроектну, організаційну та контрольну функції і відповідають за різні напрями державної та регіональної діяльності. Наприклад, серед створених комітетів сформовано Комітет з питань економічної політики, в компетенції якого питання цінової і тарифної політики, господарського законодавства, банкрутства, власності, речових прав, регулювання державних закупівель, державної економічної політики, приватизації (реприватизації) та націоналізації тощо. В Комітет з питань економічної безпеки могли б увійти одинадцять депутатів, що не увійшли до складу жодного комітету.

Література

1. Терехов Є.М. Економічна безпека України в контексті впливу на неї факторів глобалізаційних ризиків / Є.М. Терехов // Інноваційна економіка. – 2012. - №11[37]. – С. 302-308.
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru>
3. Ягельська К. Системний підхід до визначення індикаторів випереджаючого національного економічного розвитку / К. Ягельська // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління: «Економічні та екологічні механізми розвитку України»: серія «Економіка». Т. XIV. Вип. 267. – Донецьк, 2013. – С. 104-114.
4. Самойленко Ю. Економічна безпека України: правовий аспект / Ю. Самойленко, М. Григорчук // Віче. - 2013. - №17. – С.27-29.
5. Ягельская Е.Ю. Сущность и структура экономической энергии / Е. Ягельская // Проблемы экономики и менеджмента. – 2013. - № 8 (24). - С.98-111.
6. Ягельська К.Ю. Особливості економічної енергії країни / К.Ю. Ягельська // Економічний часопис-XXI. - 2013. - № 9-10 (1). - С. 46-49.
7. Занг В.-Б. Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории: Пер. с англ. - М.: Мир, 1999. - 335 с.
8. Неоэкономика: Очерки теории и методологии / Под ред. А.В. Бузгалина. – М.: Экон. фак. МГУ: ТЕИС, 2003.
9. Бирюков В.В. Время как экономическое пространство развития хозяйственной системы: дис. ...докт. экон. наук: 08.00.01 / Виталий Васильевич Бирюков. - Санкт-Петербург, 2000. – 450 с.
10. Бурлачков В.К. Воспроизводство и монетарная сфера / В.К. Бурлачков // Вопросы экономики. – 2009. - № 5. – С. 129-135.
11. Степаненко С.В. Держава в організації господарської системи / С.В. Степаненко, О.М. Волкова // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2013. – №2 (44). – С. 85-99.

- 12.Педерсон І.О. Оцінка стану грошової маси в Україні / І.О. Педерсон // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. - №6. – С. 83-87.
- 13.А. Кендюхов: Доллар уже не будет мировой валютой... Украина может превратиться в вассала Китая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ostro.org/articles/article-252056/>
- 14.Шедяков В. Можливості та вимоги наукового прориву: організаційний аспект / В. Шедяков // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 17-29.
- 15.Саймон Дж. Тезисы для прессы по главе 3 «Перспективы развития мировой экономики», апрель 2013 года / Дж. Саймон, Т. Матесон, Д. Сандри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/weo/2013/01/pdf/sumr.pdf>. - Назва з титул. екрану.
- 16.Социально-экономические проблемы информационного общества / Под ред. Л.Г. Мельника. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. – 430 с.
- 17.Макаренко Б.Г. Права людини, політична стабільність та перехідне суспільство: пошук парадигми взаємодії / Б.Г. Макаренко // Грані. – 2009. - №3 (65). - С. 119-122.
- 18.Кіянка І. Реалізація політичної стабільності в процесі трансформації українського суспільства / І. Кіянка // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2009. - Вип. 21. - С. 91-96.
- 19.Закон України «Про основи національної безпеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/96415>